

ЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОДНОПОДАТКОВОЇ ФОРМИ ОПОДАТКОВУВАННЯ

А.Ф.Наумов, кандидат технічних наук, доцент

Пієденнослов'янський інститут КСУ

Л.М.Наумова, старший викладач

МННІ ОНУ ім.І.І.Мечникова

Розглянуто проблеми оподаткування в Україні в плані можливості скорочення кількості найпоширеніших видів податків. Показано, що, опираючись на логіко-економічний аналіз, можна зменшити кількість таких податків.

Рассмотрены проблемы налогообложения в Украине в плане возможности сокращения количества наиболее распространенных видов налогов. Показано, что, опираясь на логико-экономический анализ, можно уменьшить количество таких налогов.

Актуальність. Податкова система в Україні, також як і у більшості інших країн світу, є найважливішим елементом формування бюджету країни та доходів загальнодержавних фондів — пенсійного та соціального страхування. У свою чергу, на збір податків (під податками ми будемо розуміти всі види обов'язкових вилучень доходів у різні бюджети і спеціальні фонди), тобто в остаточному підсумку на керування всією податковою системою, потрібні значні зусилля, витрачаються великі кошти.

У той же час переконливі експериментальні докази, що підтверджують необхідність існування всіх видів податків в Україні, а тим більше алгоритмів їхньої дії — повністю відсутні. Теоретичні ж докази присутні тільки на рівні суб'єктивного їхнього сприйняття [1, 5].

Стан проблеми, невирішені питання. У цей час в Україні є більше 40 видів податків. Ряд податків має специфічну базу оподаткування і, у такий спосіб, даний податок діє тільки на деякі конкретні підприємницькі структури, наприклад, податок на забруднення навколишнього середовища, акцизний збір, мито тощо.

Ряд інших податків діють на більшість підприємницьких структур: ПДВ, податок на прибуток, 4 види зборів від фонду оплати праці підприємства (у пенсійний фонд, фонд соціального страхування, фонд страхування від безробіття, страхування від нещасного

випадку на виробництві), 3 види зборів із заробітної плати працівника (у пенсійний фонд, фонд соціального страхування, фонд страхування від безробіття), податок з доходів фізичних осіб.

В економічній літературі немає чіткого доказу необхідності існування такої великої кількості податків. У той же час деякими дослідниками висловлюються припущення, що така кількість податків зовсім не обов'язкова [4]. Особливо часто такі висловлення звучать у конкретному підприємницькому середовищі.

Розробки по різкому скороченню кількості податків носять в основному загальний концептуальний характер на рівні постановки завдання. Основна ж маса публікацій [1, 2, 3, 5] з питань оподаткування досліджує питання, пов'язані з максимізацією податкових надходжень у бюджети і централізовані фонди, залишаючи всі інші питання побудови податкових систем на другому плані.

Ціль статті. Як відомо, структура доказів з області оподаткування часто базується на логічних умовиводах економічної властивості з їхньою апробацією в реально діючому комерційному середовищі. Це пов'язано з тим, що прямі всеосяжні експериментальні докази впливу окремих видів податків на, скажімо, ріст темпів виробництва або ріст добробуту народу одержати вкрай важко через різноманіття видів цих податків і неоднозначну ефективність їхнього впливу на економіку.

Тому в області оподаткування логічні докази, що базуються на загальних постулатах економіки та фактично погоджені з управлінськими органами реальної економіки, цілком можна розглядати як експериментально встановлені факти.

У статті дається один з таких доказів, що стосується питань обґрунтованості різноманіття існуючих податків. Цей доказ, апробований у комерційних структурах, можна розглядати як деякий науковий внесок в обґрунтування необхідності істотного скорочення номенклатури податків.

Основний матеріал. Відразу домовимося, що в статті ми не будемо розглядати такі "цільові" податки, як, наприклад, земельний податок, збір за забруднення навколишнього середовища і інше, що впливають тільки на специфічні підприємства і їхню обґрунтованість. Будуть розглядатися тільки податки: ПДВ, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, "соцстрахівські"

податки (7 видів — будуть розглядатися, як один).

В економічній науці вже досить устоялися такі взаємозалежні поняття і одночасно взаємно протилежні поняття, як оподаткування працівника і оподаткування підприємства, прямі і непрямі податки. Як наслідок — виникає таке поняття, як перекладання податків.

Незважаючи на те, що представлені вище поняття є устояними, вони не можуть розглядатися як істина, оскільки насправді поки є результатом консенсусу серед більшості економістів. Підтвердженням цього припущення може служити відсутність такого “непрямого” податку, як ПДВ в економіках США і Японії при неопоганих показниках їхнього розвитку.

Нинішнє обґрунтування поділу податків на працівника і роботодавця, на прямі — які нібито на підприємство і непрямі — які нібито на споживача, багато в чому нагадує відомий тезис “радянських” часів, що звучить приблизно так — “рішення комуністичної партії правильно тому, що вірно”.

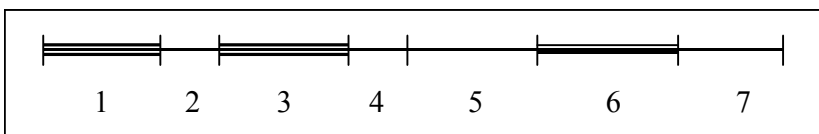
З позиції знайомого із суттю питання підприємця найбільш логічне пояснення подібного поділу — це реалізація принципу “розділай і пануй”. Тобто, основна суть поділу цих податків — це створення додаткового штучного антагонізму між працівником і роботодавцем.

Якщо ж виходити зі здорового глузду, то з позиції платника податків немає ніякої різниці, як називається той або інший податок. Так чи інакше, всі податки збільшують ціну товару, а потім оплачуються споживачем. Причому, в остаточному підсумку абсолютно не важливо, хто реально перераховує ці податки в доходи держави.

З позицій же держави, також немає ніякого глибокого змісту в поділі різних видів податків, оскільки всі ці кошти надходять у різні фонди, керовані, насправді, з одного місця.

Розглянемо логічну схему обґрунтування можливості об’єднання розглянутої сукупності податків у єдине ціле. На рис.1 у найбільш загальній якісній формі представлено структуру ціни деякого продукту.

В умовах ринкової конкуренції, що реально має місце на Україні, для переважної більшості малих і середніх підприємств, ціна продажу деякого товару визначається тільки співвідношенням попиту та пропозиції. Тобто, на деякому проміжку часу вона просто фіксована поза залежністю від того, яке підприємство зробило товар.

Рис.1. Загальна форма ціни деякого продукту.

1 – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства; 2 – податок на прибуток; 3 – заробітна плата працівникам підприємства; 4 – податок на заробітну плату; 5 – “соцстрахівські” податки; 6 – матеріальні витрати на виробництво товару (покупні товари); 7 – ПДВ.

Розглянемо далі найбільш типові життєві ситуації по зміні оподаткування, цін на вироблені підприємством товари і цін на покупні товари, які охоплюють найбільшу кількість реальних випадків:

1. Короткочасне зниження оподаткування, або збільшення ціни на продукцію, або зниження цін на покупні товари.
2. Короткочасне збільшення оподаткування, або зниження ціни на продукцію, або збільшення цін на покупні товари.
3. Довгострокове зниження оподаткування, або збільшення ціни на продукцію, або зниження цін на покупні товари.
4. Довгострокове збільшення оподаткування, або зниження ціни на продукцію, або збільшення цін на покупні товари.

Випадок 1. З рис.1 видно, що в цій ситуації відбудеться збільшення “корисних” для роботодавця й працівників компонентів 1 і 3 структури ціни в сумі. Причому, не важливо, який з податків зменшиться. Реакція роботодавця на ситуацію цілком передбачувана – оскільки зміни короткочасні, він залишить компонент 3 (зарплата працівників) без змін, щоб даремно не обнадіювати своїх працівників, і збільшить компонент 1 (прибуток).

Випадок 2. З рис.1 видно, що в цій ситуації відбудеться зменшення “корисних” для роботодавця й працівників компонентів 1 і 3 структури ціни в сумі. Причому, не важливо, який з податків збільшиться. Реакція роботодавця на ситуацію цілком передбачувана – оскільки зміни короткочасні, він залишить компонент 3 (зарплата працівників) без змін, щоб даремно не травмувати своїх працівників, і зменшить компонент 1 (прибуток).

Випадок 3. З рис.1 видно, що в цій ситуації відбудеться

збільшення “корисних” для роботодавця й працівників компонентів 1 і 3 структури ціни в сумі. Причому, не важливо, який з податків зменшиться. Реакція роботодавця на ситуацію цілком передбачувана — оскільки зміни довгострокові, він збільшить компонент 3 (зарплата працівників) і збільшить компонент 1 (прибуток), причому співвідношення цих збільшень визначиться за узгодженням між роботодавцем і працівниками при істотному впливі ринку, тобто під впливом аналогічних подій на інших підприємствах не залежно від того, який податок зміниться.

Випадок 4. З рис.1 видно, що в цій ситуації відбудеться зменшення “корисних” для роботодавця й працівників компонентів 1 і 3 структури ціни в сумі. Причому, не важливо, який з податків збільшиться. Реакція роботодавця на ситуацію цілком передбачувана — оскільки зміни довгострокові, він зменшить компонент 3 (зарплата працівників) і зменшить компонент 1 (прибуток), причому співвідношення цих зменшень визначиться за узгодженням між роботодавцем і працівниками при істотному впливі ринку, тобто під впливом аналогічних подій на інших підприємствах не залежно від того, який податок зміниться.

Як бачимо, поведіння підприємства на ринку не залежить від того, який з розглянутих податків буде мінятися.

Висновки. Підлягає сумніву доцільність існування сукупності таких податків як: ПДВ, податок на прибуток, податок на зарплату, “соцстрахівські” (7 різновидів) податки. Автори поки не схильні наполягати на абсолютній доцільності залишення всього одного податку замість 10 наявних, але стверджують, що істотне скорочення кількості представлених податків цілком обґрунтоване і не тільки за рахунок об’єднання “соцстрахівських” податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система. – Тернопіль, 2004. – С.331.
2. Мельник В.М. Оподаткування та податкове регулювання виробництва. – Одеса, 1999. – С.124.
3. Опарін В.М. Фінансова система, теоретичні засади та практичні аспекти її розбудови в Україні // Фінанси України. – 1998. – №9. – С.24-27.
4. Русакова І.Г., Кашина В.А. Налоги и налогообложение. – М., 1998. – С.331.
5. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. – К., 2004. – С.554.